

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē niḡamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ aṣṭamaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ aṣṭamaḥ sargaḥ ॥

mantharayā punaḥ śrīrāmarājyābhiṣēkasya
kaikēyīkṛtē'niṣṭakaratvē pratipāditē kaikēyyā śrīrāmaguṇān
varṇayitvā tadīyābhiṣēkasya samarthanaṃ tadanukubjayā
punaḥ śrīrāmarājyasya bharatāya bhayōtpādakatvaṃ
pratipādya kaikēyyā manasi bhēdabhāvōtpādanam

mantharā tvabhyasūyyainā -
mutsrjyābharaṇaṃ hi tat |
uvācēdaṃ tatō vākyam
kōpaduḥkhasamanvitā ॥ 2.8.1 ॥

harṣaṃ kimarthamasthānē
kṛtavatyasi bālīśē |
śōkasāgaramadhyasthaṃ
nātmānamavabudhyasē ॥ 2.8.2 ॥

manasā prasahāmi tvāṃ
dēvi duḥkhārditā satī |
yacchōcitavyē hr̥ṣṭāsi
prāpya tvaṃ vyasanaṃ mahat ॥ 2.8.3 ॥

śōcāmi durmatitvaṃ tē
 kā hi prājñā praharṣayēt |
 arēḥ sapatnīputrasya
 vṛddhiṃ mṛtyōrivāgatām || 2.8.4 ||

bharatādēva rāmasya
 rājyasādhāraṇād bhayam |
 tad vicintya viṣaṇṇāsmi
 bhayaṃ bhītāddhi jāyatē || 2.8.5 ||

lakṣmaṇō hi mahābāhū
 rāmaṃ sarvātmanā gataḥ |
 śatrughnaścāpi bharataṃ
 kākutsthaṃ lakṣmaṇō yathā || 2.8.6 ||

pratyāsannakramēṇāpi
 bharatasyaiva bhāmini |
 rājyakramō viṣṛṣṭastu
 tayōstāvadyavīyasōḥ || 2.8.7 ||

viduṣaḥ kṣatracāritrē
 prājñasya prāptakāriṇaḥ |
 bhayāt pravēpē rāmasya
 cintayantī tavātmajam || 2.8.8 ||

subhagā kila kausalyā
 yasyāḥ putrō'bhiṣēkṣyatē |
 yauvarājyēna mahatā
 śvaḥ puṣyēṇa dvijōttamaiḥ || 2.8.9 ||

prāptāṃ vasumatīm prītiṃ
 pratītāṃ hatavidviṣam |
 upasthāsyasi kausalyām
 dāsivat tvaṃ kṛtāñjaliḥ || 2.8.10 ||

ēvaṃ ca tvaṃ sahāsmābhi -
 stasyāḥ prēśyā bhaviṣyasi |
 putraśca tava rāmasya
 prēśyatvaṃ hi gamiṣyati || 2.8.11 ||

hr̥ṣṭāḥ khalu bhaviṣyanti
 rāmasya paramāḥ striyaḥ |
 aprahr̥ṣṭā bhaviṣyanti
 snuṣāstē bharatakṣayē || 2.8.12 ||

tāṃ dṛṣṭvā paramaprītāṃ
 bruvantīm mantharām tataḥ |
 rāmasyaiva guṇān dēvī
 kaikēyī praśaśaṃsa ha || 2.8.13 ||

dharmajñō guṇavān dāntaḥ
 kṛtajñāḥ satyavāñchuciḥ |
 rāmō rājasutō jyēṣṭhō
 yauvarājyamatō'rhati || 2.8.14 ||

bhrātṛn bhṛtyāṃśca dīrghāyuh
 pīṭṛvat pālayiṣyati |
 santapyasē katham kubjē
 śrutvā rāmābhiṣēcanam || 2.8.15 ||

bharataścāpi rāmasya
 dhruvaṃ varṣaśatāt param |
 pitṛpaitāmahaṃ rājya -
 mavāpsyati nararṣabhaḥ || 2.8.16 ||

sā tvamabhyudayē prāptē
 dahyamānēva mantharē |
 bhaviṣyati ca kalyāṇē
 kimidaṃ paritapyasē || 2.8.17 ||

yathā vai bharatō mānya -
 stathā bhūyō'pi rāghavaḥ |
 kausalyātō'tiriktaṃ ca
 mama śuśrūṣatē bahu || 2.8.18 ||

rājyaṃ yadi hi rāmasya
 bharatasyāpi tat tadā |
 manyatē hi yathā'tmānaṃ
 yathā bhrātṛṃstu rāghavaḥ || 2.8.19 ||

kaikēyyā vacanaṃ śrutvā
 mantharā bhṛśaduḥkhitā |
 dīrghamuṣṇaṃ viniḥśvasya
 kaikēyīmidamabravīt || 2.8.20 ||

anarthadarśinī maurkhyā -
 nnātmānamavabudhyasē |
 śōkavyasanavistīrṇē
 majjantī duḥkhasāgarē || 2.8.21 ||

bhavitā rāghavō rājā
 rāghavasya ca yaḥ sutāḥ |
 rājavaṃśāttu bharataḥ
 kaikēyi parihāsyatē || 2.8.22 ||

nahi rājñāḥ sutāḥ sarvē
 rājyē tiṣṭhanti bhāmini |
 sthāpyamānēṣu sarvēṣu
 sumahānanayō bhavēt || 2.8.23 ||

tasmājyēṣṭhē hi kaikēyi
 rājyatantrāṇi pārthivāḥ |
 sthāpayantyanavadyāṅgi
 guṇavatsvitarēṣvapi || 2.8.24 ||

asāvatyantānirbhagna -
 stava putrō bhaviṣyati |
 anāthavat sukhēbhyaśca
 rājavaṃśācca vatsalē || 2.8.25 ||

sāhaṃ tvadārtha samprāptā
 tvaṃ tu mām nāvabuddhyasē |
 sapatnivṛddhau yā mē tvaṃ
 pradēyaṃ dātumarhasi || 2.8.26 ||

dhruvaṃ tu bharataṃ rāmaḥ
 prāpya rājyamakaṇṭakam |
 dēśāntaraṃ nāyayitā
 lōkāntaramathāpi vā || 2.8.27 ||

bāla ēva tu mātulyaṃ
 bharatō nāyitastvayā |
 sannikarṣācca sauhārdaṃ
 jāyatē sthāvarēṣviva || 2.8.28 ||

bharatānuvaśāt sō'pi
 śatrughnastatsamaṃ gataḥ |
 lakṣmaṇō hi yathā rāmaṃ
 tathāyaṃ bharataṃ gataḥ || 2.8.29 ||

śrūyatē hi drumah kaści -
 cchēttavyō vanajīvanaiḥ |
 sannikarṣādiśīkābhi -
 rmōcitaḥ paramād bhayāt || 2.8.30 ||

gōptā hi rāmaṃ saumitri -
 rlaṣmaṇaṃ cāpi rāghavaḥ |
 aśvinōriva saubhrātraṃ
 tayōrlōkēṣu viśrutam || 2.8.31 ||

tasmānna lakṣmaṇē rāmaḥ
 pāpaṃ kiñcit kariṣyati |
 rāmastu bharatē pāpaṃ
 kuryādēva na saṃśayaḥ || 2.8.32 ||

tasmād rājagṛhādēva
 vanaṃ gacchatu rāghavaḥ |
 ētaddhi rōcatē mahyaṃ
 bhṛsaṃ cāpi hitaṃ tava || 2.8.33 ||

ēvaṃ tē jñātipakṣasya
 śrēyaścaiva bhaviṣyati |
 yadi cēd bharatō dharmāt
 pītryaṃ rājyamavāpsyati || 2.8.34 ||

sa tē sukhōcitō bālō
 rāmasya sahajō ripuḥ |
 samṛddhārthasya naṣṭārthō
 jīviṣyati kathaṃ vaśē || 2.8.35 ||

abhidrutamivāraṇyē
 siṃhēna gajayūthapam |
 pracchādyamānaṃ rāmēṇa
 bharataṃ trātumarhasi || 2.8.36 ||

darpānnirākṛtā pūrvaṃ tvayā saubhāgyavattayā |
 rāmamātā sapatnī tē kathaṃ vairaṃ na yāpayēt || 2.8.37 ||

yadā ca rāmaḥ pṛthivīmavāpsyatē
 prabhūtaratnākaraśailasaṃyutām |
 tadā gamiṣyasyaśubhaṃ parābhavaṃ
 sahaiva dīnā bharatēna bhāmini || 2.8.38 ||

yadā hi rāmaḥ pṛthivīmavāpsyatē
 dhruvaṃ praṇaṣṭō bharatō bhaviṣyati |
 atō hi sañcintaya rājyamātmajē
 parasya caivāsya vivāsakāraṇam || 2.8.39 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye
 ayōdhyākāṇḍē aṣṭamaḥ sargaḥ ||